

ՄԱՐԻԱՐԻԵՐԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆՍԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 8 ՓԵՏԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փարիզի դեսպանատնից օրոշումն ապագային չկալ։ Յուճարտան զայն ընդունելը, եւ Ալալիքի կոմսը Հելլենական կառավարութեան պատանդան առնելով երեքշաբթի օրը Փարիզ հասաւ, ուր Յուճարտանի պատանդանը դահապուցիչ համարուէր։ Ենդղիոյ թագուհւոյն խորհրդարանը բանալու առթիւ խօսած ճառը խնդակցութիւն յայտնեց որ տէրութեանց միացեալ ջանքն իրենց լինելով մէջ խաղաղութեան վրդաւթնան առաջին առաւ, եւ Ալալիքի խորհրդարանին ծանոյց թէ թուրքո-Հելլենական մէջը վերջացած է։ Իսկ իրան եւ Յուճարտանի մէջ պաշտօնական յարաբերութեանց վերահաստատումը հետի չէ, եւ առայժմ խաղաղութիւնն ապահոված կերելի։

Հելլենական նոր պաշտօնականներն առ ազգն ուղղեալ երկար յայտարարութեան մը մէջ իրենց ըրած որոշման պատճառները միտում կը բացատրեն։ Երեք տարին ի վեր, կրտս յայտարարութիւնը, Հելլենական ազգն ու կառավարութիւնը եղբայրակից ժողովրդներն մ'օգնութիւններ առաւ եւ համակրութիւններ յայտնեց։ Եւս դէպքերը, ահմանակից կառավարութեան մը (Գամանիոն տէրութեան զանգատանայ պատճառներ) տուաւ։ Ալալիքի Մուլթանի կառավարութիւնը հարկ համարեց յարաբերութիւնները դադարեցնել, եւ դեկտեմբեր 20-ին Օսկարթի փաշան Եւրպի նաւահանգիստը պաշարելով, Ալիստ պաշար եւ մթերք կրող չորհրդաներուն երթելու եկող թիւնն արգելեց, որով կրողները ստիպւալ մնալով հնազանդեցեալ զատապարտեցան։ «Հելլենական հողը բռնաբարուեցաւ, եւ այս բռնաբարութիւնը բոլոր Հելլենական ազգն ի խոր զգաց, քանզի Յուճարտան չէր կրնար եւ միջոցներ չունէր զայն պատժելու եւ իր պատանդան միջոցները ըլլալու։»

Հայտարարութիւնը դեսպանատնից օրովն դուժարուան եւ տուած որոշումները համառօտիւ յիշելէ ետեւ, կը ծանուցանէ թէ Ալալիքի իրիւր դեսպանատնից օրովն նախագահ իր զրամ նախակին մէջ ազգարարութիւն ըրած է որ «Եթէ Հելլենական կառավարութիւնը չուզէ դեսպանատնից օրովն արդմանց հաւանիլ, այն ալ զինքը պիտի ձգէ որ իրեն այս ըրած մերժման հետեւանքը կրէ։» Ալալիքի պետներն ու կառավարութիւններն ամեն կողմէ կը յորդորեն Յուճարտանն որ չմերժէ եւ մերժումին ծանր վտանգները ցոյց կուտային։ Եւս պաշտօնական դրերուն լինելը հասունելէն չորս օր վերջը պաշտօնականը հրապարակեան տարով, թողաւ որը

նոր պաշտօնականներ ընտրեց եւ անոնց յանձնեց կառավարութեան երաւանները։ Եւս պաշտօնականները կրնն թէ «Իրաւի ալ որ դժուարին է Յուճարտանի դեսպանատնից օրովն առաջարկած պայմաններէն երկուքին հաւանութիւն տալ, այս հաւանութիւնը ոչ իր պաշտան պարտաւորութեան ներքեւ կը դնէ, ոչ ալ իր բարձանքը կը մարէ։ Եւս եթէ չուզէինք դեսպանատնից օրովն որոշմանց հաւանիլ, ուրիշ բան չէր մնար մեզ բոլոր թէ թուրքիոյ դժուարութեան, պատերազմը որուն մէջ զժողովրդարար ըրնաւ պատրաստութիւն չունէինք ոչ ծովային ոչ ալ ցամաքային զօրութեան նկատմամբ։»

Եւս պաշտօնականները կը ծանուցանեն թէ ազատ ընտրութեամբ նոր խորհրդարան մը կազմուելէ ետեւ, ծովային եւ ցամաքային զօրութեան վիճակը մանրամասնաբար անոր պիտի ներկայացնեն, եւ կը յարեն։ «Ալալիք մտածեցինք որ մեր դժբաղդ եւ ամենասիրելի հայրենաց դաւաճանութիւն մ'ըրած կըլլայինք եթէ զայն պատերազմի հաւանականութեանց մէջ ձգէինք, այնպիսի ժամանակ մը, երբ ոչ բաւական պատրաստ եւ բազմաթիւ զօրք ունէինք, երբ երկիրը զինուոր համար պէտք եղած միջոցներ զուրկ էր, եւ երբ բոլոր Եւրպիա դժուարեցաւ կը նկատէր ընդհանուր խաղաղութիւնը վրդաւթնու համար եղած որ եւ է փորձերը։»

Եւս պաշտօնականներն անհրաժեշտ եւ ըստոյց չորհուրդ առնելու Յուճարտանին նոր պաշտօնականներ չեն վարանած դեսպանատնից օրովն որոշումներուն իրենց հաւանութիւնը տալ, թէպէտ եւ «ճանր եկած է իրենց այս զինուոր, ուստի իրենց պատասխանին հետ Յուճարտանի «Իրաւանց եւ պահանջմանց» յայտարարութիւնն ալ ըրած են։

Եւս կը հետեւի որ հելլենական պաշտօնականները հարկաբարեւել ընդունեն եւ դեսպանատնից օրովն որոշումը եւ ապագային մէջ «Իրենց գործերը ապաստութիւնը» վերապահեն եւ։ Եւս սիւսա ապագային նկատմամբ խիստ ապահով չէ բայց «չառ է աւուրն չար իսր» սկզբունքը քաղաքականութեան մէջ ալ ստացէ, եւ դեսպանատնից օրովն կրնայ յայտնանակ մը տարած համարիլ եթէ այսօրուան չարքը եւ ձգէ։

Դեսպանատնից օրովն որոշումն ոչինչ նուազ յայտնանակ մ'եղաւ նաեւ Օսմանեան կառավարութեան։ Բայց միջոցներ բոլոր տէրութիւնները մէկ կողմէն խաղաղութեան կը բարձրեն, միւս կողմէն ալ զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակեն, ուստի անհաւանական չէ որ աւուրը մէկը մեծ պատերազմ մը ծագի, եւ հելլենացիք ալ ուրիշ ծանրայ մը բռնակալ, իրենց ներկայ ճակարդութեան

վտարմանութիւնը հանելու աշխատին։ Եւս պատճառաւ եւրպական ամենէն կարեւոր լրագիրները խրատ կուտան Իսկրան որ ներկայ ընդմիջումէն օգուտ քաղելով, իր ներքին վարչութիւնը բարձրէ եւ քաղաքակիրթ ազգաց յարմար վիճակի մը մէջ դնէ։ Իրաւիոյ խորհրդարանը Հանուիքի դահաւորոյն թաղաւորին եւ Հեմի կայսրընտրին ստացուածները դրուելու համար կառավարութեան աշխարհած օրէնքն ընդունեց։ Ալալիքի այս առթիւ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ, ուր ծանոյց թէ Իրաւիա յիշեալ թաղաւորին ունեցած հարստութենէն աւելի հատուցում տուած էր, բայց անկաւ իրաւիայէն առած ստակները Իրաւիոյ դէմ գործածելով, զորագունդ մը կը կազմէր 1400 հոգիէն աւելի, որ Օսկարթիայէն Գաղղիա անցած էր, «Եւս եւ վերջ տալ, ըստ, հանուալեցի երկուստեան հրապարակու համար եղած մեքենայութեանց, մեքենայութիւն չենք տար կաշառակուլ լրագիրներու զիտողութեանց, բայց զօրագունդ մը կազմաւ իլը, եւ նախկին թաղաւորին ալ պատերազմող իշխանի մը դիրք բռնելը պարտաւորեցին որ մեր զմեզ պաշտպանենք։» Եւս ամեն կողմէն այս յայտարարութիւնները զաղղիական լրագրաց պատճառաւ իր վրայ յարձակելու։ Եւս նուազանայ խորհրդարանն ալ առաջարկեալ օրէնքը վաւերացուց, եւ Ալալիքի դահաւորական լրագրաց ստաւ եւ տաղանթագրուցի զրոյցներ հրատարակելուց հետեւ, յայտարարութիւն ըրաւ թէ երկու տէրութեանց շահն ալ ամեն տեսակ մեքենայութեանց վերջ տալ է, եւ թէ Եւրպիայի բոլոր տէրութիւնները խաղաղական զգացման կը մտնեն։

Գաղղիական լրագիրները Ալեքսիքայի դէմ այս օրէնք իրենց յարձակումները բազմապատկած են, քանզի Ալեքսիքայի երեսփոխանաց ժողովը հաւանութիւն չէ տուել որ Եւրոպայի իր երկաթուղայն մէկ մասը գաղղիական ընկերութեան մը վաճառուի, եւ պայմանագիրը ոչնչացուցեն։ Եւս ինչպէս երկու կառավարութեանց մէջ ալ բանակցութեանց պատճառ եղած է, եւ Ալեքսիքայի կառավարութիւնը Գաղղիոյ դահաւորացի կերպիւ ծանուցաւ որ մը զրկեր է Փարիզ, Պրուքսէլի գաղղիական դեսպան Ալալիքի օրէնքէն Փարիզ կանչուելէ անշուշտ դուրսին վրայ բացատրութիւններ տալու համար։

Շէքարիքի մէջ արարները նորէն ապրտամբութիւնն մը հանեցին, բայց չուտով զարուեցան։ Գաղղիոյ կառավարութեան առած հեռագրական լուրերը կը ծանուցանեն։ «Տը Սոնիս դեղապետը փութում ծանկաւ եւ հայրենաց մեծ ծառայութիւն մ'ըրաւ թշնամի այն ձեռնարկն

յաջողութեան ծայրն հասած ժամանակ արգիւղելով որ կրնար խիստ մեծ հետեւութիւններ բերել։ Եւս խորհուրդները Եւրոպայի յանդի 31-ին իրենց ընտր իրենց յրաւեալ զօրութիւնները Նիսէ-Լիւսի գումարեցին, Եւս-Մահալի չրակայները, որ իրենց հնազանդեցան, եւ ինտըր-լուր ին առաւօտեան դէմ գաղղիական զօրաց վրայ յարձակեցան։ Թշնամին 3000 ժող ձիաւոր եւ 800 հետեւակ ունէր։ Տը Սոնիս դեղապետն ամուր գիրք մը բռնելէ ետեւ, մինչեւ կէսաւուր կէս ժամ մնացած պատերազմեցաւ։ Թշնամին բոլորովն հարուածեցաւ, գաղղիական 70 մեռեալ ձգեց, շատ մը մեռեալներ ալ վերցուց եւ վերադարձին թողուց։ Եւս փառաւոր յաջողութեան վրայ ապրտամբներն աներեւոյթ եղան դէպ յԵրեսմեան կողմը։ Եւս-Մահալիքները որ օր մ'առաջ այնչափ մեղապարտ կերպիւ վարուած էին իրենց սխալները դարձանելին, եւ երկու Մարապուներ իրենց առաջնորդ ունենալով, հրացանի հողմաւանդով փախտանալուց ետեւէն ինկան։ Տը Սոնիս դեղապետն առաւօտուն ապստամբաց բռնած անկը բանակեցաւ, եւ երեք ժամ զօրաց հանդիստ տալէ ետեւ, թէթիւ խուժ բերով թշնամիայն վրայ քալեց, հետեւաններն ուղտերու վրայ նստեցրնելով, Եւս պատերազմին մէջ 2 հրամանատար եւ 8 զինուոր վիրաւորեցան, իսկ մեռեալ չկայ։ Եւս ալալիքի խուժը Եւրոպի հրացաններով զինեալ էր։ Եւս իրենց անհաւանութեան կը ծանուցանեն որ Տը Սոնիս դեղապետը մինչեւ Թաճէքուտա ըստած անկը հասեր է։ Եւս իրենց թէ իրենց ձիերուն բոլոր արաղութեանց կը փախչին եղեր ծանրուն վրայ մեռեալներ վիրաւորները եւ ուղտեր ձգելով Շէքարիքի ընդհանուր կառավարի Մար-Մահան փութալու, որ Փարիզ կը դառնայ, փախտաց իր պաշտօնանդին գաւառու։

Եւս ապրտամբութիւնը չուտով առաջը առնուելուն պատճառաւ Փարիզի մէջ մեծ արձագանք մը չտուաւ։ Գաղղիական մայրաքաղաքին մէջ բացառած ժողովներն ու անոնց մէջ խօսուած ճառերը շատեւուն ու շուրջութիւնը դրուեցին։ Եւս առաջ Գաղղիոյ մէջ 20 հոգիէն աւելի մէկտեղ դուժարին արգիւղեալ էր կայսրութեան հատատաւ կէն ի վեր, բայց անցեալ տարի օրէնք մը դրուեցաւ որով ժողովրդական զուժմ'ը բռնաց արտօնութիւն կը տրուէր, զիցմ'ուները դարեւ ու համար կառավարութեան ձեռքը հարկ եղած իշխանութիւնները ձգելով, Եւս առեւտրանքը ռամկավարական ժողովաները դարձան, ուր սպարաբար երեք չորս հարիւր հոգի ըստ մեծի մա-

սին դարձաւոր՝ կը դաւարանէն չորս հինգ բացառանդներու ճառերը մը-տիկ ընելու։ Ասոնց ընդուն եւ կար-ծելը 1793 թ. եւ 1848 թ. ատենարան-ներուն յար եւ նմանն է։ Աստիկերպ կիններ ալ ատենարաններու երկրորդ տե-սարանին նոր եւանդ մը կուտան։

Հարստութիւնն ու կինները հասարա-կաց ընելու, միացեալութիւնն ու կը-րօնը վերցնելու եւ իրենց խելքին վրայ հասարակագիտութիւն հաստատելու գաղափարներն յայտնապէս կը հրա-տարակեն այս մարդիկը։ Գոյր ընկե-րական կարգին կործանիչ այսպիսի կարծեաց եւ սկզբանց արտայայտու-թիւնն էր որ 1852 թ. Գաղղիացուց խելահաս մասին առջեւ արգարացուց «Կարգէն Գ. Ի պետական հարուա-ծը»։ Բիշ շատ հարուստ քաղաքացի-ները զիշըր ցերեկ վախի մէջ էին, որ խուժանը հասարակային (քոմիւնիսթ) յեղափոխում մը հանելով իրենց ստաց-ուածքը կը կորստայէ։ Աստի երբոր կայսրը զորաւոր կառավարութիւն մը հիմնեց, «Փրկիլ ընկերութեան» տիրո-ղորդ տուն իրեն։ Բայց Գաղղիացիք կամայ կամաց այն օրերը մոռնալով ընդդիմադրութիւնն աւելցնելուն պատճառաւ՝ կերելի որ կայսրն ալ այս ծագրացեղ ռամկավարական ժո-ղովաներուն մէջ արտայայտուած վը-նասակար գաղափարաց վրայ աչք դո-ցնելով՝ քաղաքացուց միջակ մասին (Պոլիտեալի) ցուցնել կուգէ թէ ի-րենց վախը չափազանց կարմիր դատին այնչափ անհետ եղած չէ, եւ միջոցի կապան դարձեալ երեւան եւ-նելու համար։ Աստի երբոր այս դո-ցնելով ժողովաները միջակ քաղա-քացուց բաւական ազդեցութիւն ը-նեն, այն ատեն անհաւանական չէ որ կառավարութիւնն ալ դաշտակողու-թիւնը մէջտեղէն վերցնելու վտելայ։

Օրէնսդիր ժողովին երեւոյթան-ներէն մէկ քանին՝ իրաց այս վիճակը տեսնելով՝ կառավարութեան հար-ցում մ'ուղղեցին ժողովրդական դու-մարմանց օրէնքին դործագրութեան վրայ, եւ Ա. Պրնուա՝ հարցման նի-ւթը պարզելով՝ ըսաւ. «Գիտե՞ք որ ա-ղատ երկիրներու մէջ ժողովուրդն ի-րաւունք ունի դաւարութեամբ ազգային խնդրաց վրայ վիճելու, այս ազատու-թեանց ամենն ալ կրնաւորինք բայց եր-բէք աղատ երկրի մը մէջ չկրնար թոյլ տրուիլ որ ժողովրդական դաւարման իրաւունց պատճառաւ արքայա-սանտութեան ու քաղաքային պատե-րաւի դրդիւններ ըլլան։ Աստի կը հարցնենք կառավարութեան թէ ար-դեօրեալմար կը համարի՞ օրէնքը դոր-ծագրել, եւ կը խնդրեն որ ազատա-կան բայց ազգու կերպիւ դործագ-րէ։» Կառավարութիւնը յայտարա-րութիւն ըրաւ թէ 1868 յունիս 6 թ. օրինաց իրեն տուած իշխանութիւնը կը բաւէ ժողովրդական դաւարմանց մէջ դործուած որ եւ է յանցանք եւ զեղծում զարկու, եւ թէ պիտի չա-րունակէ այս իշխանութիւնը խոհեմու-թեամբ եւ պէտքեղած ատեն ազդեու-թեամբ դործածել։ Եւ յայտարա-րութեան մեծագոյն մասը հաւանու-թիւնն ստալով՝ հարցումն ետ առնուե-ցաւ։

Հեւազրական լուրերը կը ծա-նուցանեն։

Պէճիքայի ծերակոյտը երկրորդ-դեաց վրայի օրէնքը վիճաբանութեան պիտի առնու։ Կը հաստատեն թէ Պէճիքայի պատերազմի պաշտօնեայն Փարիզ դայեր է։

Սեւապէս հաւանական է որ Սպա-նիոյ ազգային ժողովները Բորթուկա-լի թաղաւարին հայրը Տոն Գիւնան-տո Սպանիոյ թաղաւար ընտրեն եւ նա ալ ընդունի։

Պէճիքական երկրորդեաց իրն-գիրը կարգի դրուելու վրայ է, եւ ի-րեն պարզապէս անտեսական խնդիր կը նկատուի։ Կը հաստատեն թէ Պէ-ճիքայի պաշտօնեայններն այս խնաստով բացատրութիւններ պիտի տան ծերա-կուտին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգ շաբթի օրը դեպքանաժողովը վիճեն նիստ մ'ըլլաւ։ Փարիզի արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ։ Յունու-տանի պատասխանը կարգացուելով ըն-դունուեցաւ եւ արձանագրուեցաւ։

Գիտարանաժողովը յայտարարու-թիւն ըրաւ թէ Յունաստանի եւ Տաճ-կաստանի դեպքանական յարաբերու-թիւններն իրօք վերահաստատուած են, եւ իր նախագահին յանձնեց որ երկու կառավարութեանց ալ շնորհակալու-թիւն յայտնէ իր խորհրդոյն ան-սաղնուն համար։ Յետոյ պաշտօնապէս ծանուց լի է իր նիստը լուծուած է։

Հանդուցեալ Պուստ վաշային մարմինը Ա. Պոյն փոխարեւոր հա-մար Գաղղիական կառավարութեան «Նիս դիւմ Լաթուշ շոքեմար ծամ» լան ուրիշ նաւու մը գտնուելով վը-նասուեր, եւ տեղը Լիւնար շոքեմարը դրուել է։

Փարիզի Օմանեան դեպքանատան պաշտօնատարները՝ բաց ի Շէմիլ փա-շայէն՝ Նիսի մէջ կատարուած յուղար-կուորութեան հանդիպին ներկայ դու-նուել են։

Ֆուստ վաշային մարմինը Ա. Պո-լիս պիտի ընկնէ Փարիզի դեպքանա-տանէն երկու քարտուկար եւ իմամ մը։

Ս. Սեւապէս հարցման հարցը եւ թէ՛ ներկայ Սառն ժողովն իրենք ալ մեր այս բաժնի բոլոր ճշմարտութիւ-նը կ'ըզան, եւ յօժարաբար կերելին ազգային կամաց գործագրել ըլլալու։

Ժողովուրդը գոհութեամբ կը տեսնէ Տեղագահ Սրբազանին ցոյց առած ազգային եւանդը, Փրկեան հիւան-դանոցին եւ վարժարաններու ըրած այ-ցելութիւնները, գործերը փութով տեսնելու հոգ տանելը, միով բանիւ հասարակաց կարծիքը գոհ ընելու փա-րաքը։ Եւ թէ Սառն ժողովն ու ազգն ալ իր ջանից նպատամարտոց ըլլան, ինչպէս որ պարտեքինն է, այն ատեն կրնանք յուսալ որ ազգային գործերը քիչ ատենէն կրնան լուաղոյն ընթացք մ'առնուր։

Ստեփան Դճերիկայ՝ ո'չ ալ անցեալ վարչութիւններէն պէտք չէ իրենց կա-րողութենէն ու ձեռնհասութենէն վեր բաներ պահանջել կամ սպասել։ Մեք միշտ պնդած ենք որ մեր Պատրիարքա-րանին իշխանութիւնը Բ. Գրանիստ մամր միջնորդական կամ րարելուսա-կան, եւ ազգին նկատմամբ միմայն հայ-րական է։ Եսիք դատ ալ ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ։ Եստե ամենայնիւ տե-րութիւնը բաւական արտօնութիւններ շնորհած է իր օրինաւոր ձայնը կառա-վարութեան առջեւ ընդունելի եւ ազգին ալ հաւանելի ընելու համար։ Իր պաշ-տօնը զիտուորապէս տեղութեան եւ ազ-գին մէջ թորգմանութիւն մ'է։ Գա-ւառաց ազգայիններն իրենց վիճակը Պատրիարքարանին կը ծանուցանեն եւ նա ալ անոնց բաղձանքն ու խնդիրները րարձրագոյն կառավարութեան ներկայա-ցնելով՝ գործագրութեան մասին պէտք եղած մ'ընորդութիւնն ու ազգանքը կրնէ։ Պատրիարքարանն եթէ իր պար-տուց այս կարեւորագոյն մասը ճշգիւ, ու չի ուշով, խղճի մտքը, տեղութեան ու ազգին շահուց համեմատ կատարէ, երկուքին ալ մեծ ծառայութիւն մ'ը-րած եւ երկուքին ալ հաճելի ըլլայ։

Դաւանակէ մ'ի վեր դաւաններէն առնուած լուրերը խիստ փութ են։ Եւ անոց գաղման տարուելու մասին ըստ արժանեղի փոյթ չտեսնուիլ պատճառ-առաւ ասիք առաջ ազգին մէջ խու-վայող տեսարաններու, որ ազգին եւ տեղութեան յարաբերութիւններն իսկ

8 « 45 օր դոյուեցաւ 45 32
« շաբաթ առաւօտ 45 34
« 45 օր դոյուեցաւ 46
» քաղաքացաւ 46

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՏԵՂԱՊԱՆԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԸ ԵՒ ՍԱՐՆ ԺՈ-ՂՈՎՆ ԻՆՉ ԿՐՆԵՆ

Սովորաբար երբոր ժողովուրդը վար-չութենէն մը գոհոհ ըլլալայ իր առաջին գործը կրնէ զայն փոխել։ Փոխութեա-լ թիւնը նորութիւն մը կրնաւորէ, եւ միշտ յոյս կայ որ նորը հինէն բաւ կը-լայ, թէպէտ այս ալ իրրեւ յոյս կրնայ ի դերեւ ելնել։ Եւ յայտնի պարագայից մէջ նոր վարչութեան կիցայ իրեն վը-րայ ելած ու դրուած յոյսերը չցրել, իր նախորդներուն սխալանաց չհետեւիլ, հասարակաց կարծեաց համաձայն ըն-թանալ եւ գործ ու արդիւնք ցուցնե-լով անոր համակրութիւնն ստանալ։ Եւ ինք փութիւն, ալ հետեւէն ի յիս-լով գիւրաւ ձեռք չանցնիր։ Եւ նոյնա-յն միշտ օրինակ բանելով խրատաբար է։

Հաւանակ ազգը մեծ տաղանդ մը գեւեւոր անցուց, ներքին խռովութեան մը կայծը գեւեւ նոր մարեցաւ անժողո-վարական զիտոյ մը փոխութեամբ։ Բայց այս միայն բաւական չէ։ Եւ ջա-լընթութեան բուն ժամանակն հիմա է։ Երբէն ամեն մարդ կը հարցնէ. ի՞նչ կրնան Տեղագահ Սրբազանն եւ Սառն ժողովը, Եւ յայտնի փութալու է գործով պատասխանելու։ Եւ ուրախ ենք որ թէ՛ Ս. Տեղագահ հայրը եւ թէ՛ ներկայ Սառն ժողովն իրենք ալ մեր այս բաժնի բոլոր ճշմարտութիւ-նը կ'ըզան, եւ յօժարաբար կերելին ազգային կամաց գործագրել ըլլալու։

Ժողովուրդը գոհութեամբ կը տեսնէ Տեղագահ Սրբազանին ցոյց առած ազգային եւանդը, Փրկեան հիւան-դանոցին եւ վարժարաններու ըրած այ-ցելութիւնները, գործերը փութով տեսնելու հոգ տանելը, միով բանիւ հասարակաց կարծիքը գոհ ընելու փա-րաքը։ Եւ թէ Սառն ժողովն ու ազգն ալ իր ջանից նպատամարտոց ըլլան, ինչպէս որ պարտեքինն է, այն ատեն կրնանք յուսալ որ ազգային գործերը քիչ ատենէն կրնան լուաղոյն ընթացք մ'առնուր։

Ստեփան Դճերիկայ՝ ո'չ ալ անցեալ վարչութիւններէն պէտք չէ իրենց կա-րողութենէն ու ձեռնհասութենէն վեր բաներ պահանջել կամ սպասել։ Մեք միշտ պնդած ենք որ մեր Պատրիարքա-րանին իշխանութիւնը Բ. Գրանիստ մամր միջնորդական կամ րարելուսա-կան, եւ ազգին նկատմամբ միմայն հայ-րական է։ Եսիք դատ ալ ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ։ Եստե ամենայնիւ տե-րութիւնը բաւական արտօնութիւններ շնորհած է իր օրինաւոր ձայնը կառա-վարութեան առջեւ ընդունելի եւ ազգին ալ հաւանելի ընելու համար։ Իր պաշ-տօնը զիտուորապէս տեղութեան եւ ազ-գին մէջ թորգմանութիւն մ'է։ Գա-ւառաց ազգայիններն իրենց վիճակը Պատրիարքարանին կը ծանուցանեն եւ նա ալ անոնց բաղձանքն ու խնդիրները րարձրագոյն կառավարութեան ներկայա-ցնելով՝ գործագրութեան մասին պէտք եղած մ'ընորդութիւնն ու ազգանքը կրնէ։ Պատրիարքարանն եթէ իր պար-տուց այս կարեւորագոյն մասը ճշգիւ, ու չի ուշով, խղճի մտքը, տեղութեան ու ազգին շահուց համեմատ կատարէ, երկուքին ալ մեծ ծառայութիւն մ'ը-րած եւ երկուքին ալ հաճելի ըլլայ։

Դաւանակէ մ'ի վեր դաւաններէն առնուած լուրերը խիստ փութ են։ Եւ անոց գաղման տարուելու մասին ըստ արժանեղի փոյթ չտեսնուիլ պատճառ-առաւ ասիք առաջ ազգին մէջ խու-վայող տեսարաններու, որ ազգին եւ տեղութեան յարաբերութիւններն իսկ

պահ մը փութիւն մէջ զննելու վրայ էին։ Սարերարդարար այս փութիւնը գեւեւ-տեսնուած անհետացաւ։ Ինչ որ ալ ըլլայ միշտ ճշմարտութիւնը ներկայա-ցնելով անոր համեմատ շարժիլ, ամեն կողմին ալ աւելի օգտակար է՝ քան թէ թուլութիւնը, մեղի անհոգութիւնը, մարդահաճութիւնը, որոց հետեւանքը վերջապէս փնտ է, եւ փնտն ամեն բան կը մուգնէ շատ անգամ։

Եւրոպ Պատրիարքարանը դաւա-ռայնոց վիճակին անհոգ կը գտնուի, անոնք ալ ընտանաբար իրենց յոյսն ան-կէ կարելով օտար փախսները գիտելու-հիշելին։ Մէկ չարեաց դարման չարա-ուելուն պէս միւսները վրայ կուգան, եւ փնտներն աւելի ծանր կըլլան տեղա-լութեան եւ ազգին։ Մարաբաղաբա մէջ ազգային հասարակաց կարծիքը կը յուզ-ուի, եւ ասիք շիթութեամբ առաջ կու-գայ, որ րիականարար Պատրիարքարա-նին գեւեւ կը դաւանայ, ինչպիսին՝ ամեն չարեաց սկիզբէն դարման տանելով՝ դա-լիք ամեն տեսակ հետեւանաց առաջն-առնելու վրայ է։ Երբէք թող տալու-չէ որ ըսուի թէ ի՞նչ կրնէ Պատրի-արքարանը, այլ պէտք է միշտ աշխա-տիլ որ ըսուի թէ Պատրիարքարանն այսօր այս լրաւ, վաղը այն գործը պե-տի ընէ։ Եւ ինչ միայն կրնայ միտքերը համարարել։

Երբէն ներկայ վարչութեան շնոր-հիւ Մշտ գործերուն վրայ Բ. Գրանն ուշադրութիւնը հրաւիրուելով՝ պէտք եղած ջանքերն եղան, եւ կատարել է։ Սա-լընթան օճաբարձութեան հեղինակնե-րը բանուելով Սարին ընտրել են, Պատրիարքարանն այս շուղին վրայ ըն-թանալով եւ ազգային Սահմանարեւ-թիւնը վերահաստատելով, կրնայ իր բա-րոյական ազդեցութիւնը՝ որ ժամանա-կէ մ'ի վեր այնչափ խիստ հարուածներ կրեց, վերահաստատել եւ նորէն պա-սակաւ ընել ազգին առջեւ։ Եւ այն ատեն միայն ազգը իրօք գոհ կըլլայ, եւ բարեկարգութիւնն ու ազգային իշխա-նութեան յարգը կատարելապէս վերա-դաւանալով՝ ներդաշնակութիւնը կը հաստատուի։

ՏԵՂ.

Երէկ Ամենապատեւ Տեղագահ Սրբա-զան շարք առաւօտուն կանուխ յանկարծ Ազգ. Հիւանդանոցի այցելութեան եր-թալով՝ բոլոր յարկերը պարտեք եւ զա-նուոր պատասխանելու վիճակն ու կացու-թիւնը տեսնել, հարցնել եւ տեղեկա-նալէ հետեւ՝ օրհներ է զամենքը։ Մեկ-նելու միջոցին ալ երկու Օմանեան ու-ղի նուիրել է, որպէս զի պէտք է առ-նուի ամենուն Ազգ. Տեղ. նորին Սրբ-ազանութեան այս այցելութենէն Հոգա-բարձութեան յորհակալութիւնը յայտնելու հաճեցէք։

7 փետր. 1869 (ԿԻՎ) Առժ. Հոգ. Ազգ. Հիւ-րաւան. Հիւ-Մեծ նոր խան Թ. 49

Փարիզից է որ Ս. Տեղագահ հայրն իր այս այցելութեան արդիւնքն անուշառ արարութեամբ հրատարա-կել ապ, որպէս զի հասարակութիւ-նը ճիշդ գաղափար մ'ունենայ Եզգ. Հիւանդանոցի բո-ն վիճակին վրայ։

Ար ինքը թէ Արտատիոյ Արա-պետ եպիսկոպոսը վերջապէս հրաժա-րել է առաջնորդութենէ, եւ անոր տե-ղը բաւ ինչպիսի Սրբապատեւոր ինք-կայ Փոխ-Առաջնորդ Երթ. Պետրոս վարդապետը պիտի անուանի։

Ար յաւանք որ Թէքլիստոյի Թա-գէոս եպիսկոպոսն ալ այս բարի օրի-նակին կը հետեւի։

7 փետր. 1869
Իւսիկա տար Արտատի

... խմբագիր։

Ճիւղման արտօնական լրագրոյն 9րդ թուոյն մէջ մեր հայրենակից եւ ինք պատուաւոր անձանց ստորագրու-թեամբ նամակ մը տեսնել, որ Չեք պատուական օրով երկրին 303րդ թը-ւով մեր հրատարակած յօդուածին եւ այն տարիւ հրատարակուած քանի մը

